

מסביב למיכון

להיזכר בסיסמה הידועה: „חבל על כל טיפה“; וחבל במיוחד כשמדובר לא על טיפת מים רגילה, אלא על טיפת מים חמים, כי טיפת המים החמים עולה ביוקר רב!

במשקים רבים משתמשים בחשמל לחימום המים. והינה כתוב באחת הרשימות ב„הווארדס דיירימן“ (ינואר 1968) שברז, המדליף מים חמים בשיעור של 60 טיפות לדקה (!), מבזבז כ-30 קילווט/שעה במשך חודש ימים. אגב — דליפה בשיעור 60 טיפות לדקה היא דליפה „מיצירה“ יחסית.

ניקוי קומבינר-חליבה

ביקרתי לאחרונה בכמה משקים בגליל-העל-יון, בהם הותקן ציוד חליבה חדש בחודשים האחרונים. ברצוני לציין שהתרשמתי במיוחד מהאחזקה והניקיון למופת של מכון החליבה בכלל, ומכונת החליבה בפרט, בכפרי-בלום וב-דפנה. עצם העובדה שאחזקה טובה וניקיון במשק פלוני זוכים בציון מיוחד, ואינם מובנים מאליו הם, יש בזה כעין הודאה במצב הלקוי השורר במשקים רבים אחרים ואנו אף רואים זאת כמצב „נורמאלי“?!

והינה, במשק אחר באותו איזור, אף הוא מצויד במכונת חליבה חדשה, נתגלו תקלות בניקוי הציוד. משק זה משתמש באותם חומרי ניקוי, בהם משתמשים 2 המשקים הנ"ל, המצליחים יפה באחזקת הציוד. כ„מובן-מאליו“ מייחס האחראי למכון החליבה במשק זה את חוסר ההצלחה באחזקה נקיה — בראש וראשונה לטיב חומרי הניקוי; אולם, שטיפה יסודית וממושכת, שבוצעה בנוכחותי ובאותם החומרים, הוכיחה מיד שאפשר להרחיק את הליכלוך שמצאתי במערכת. מדברי הרפתנים במשק זה מתבררת עובדה פשוטה בהחלט: אין הם מקפידים תמיד על ביצוע השטיפה בהתאם להוראות, ובמיוחד בלילות, בשבתות ובחגים מרשים לעצמם „הק-לות“ מסוימות וכמובן, התוצאה היא — הצטברות ליכלוך במערכת, ששטיפה רגילה אינה יכולה לסלקו.

פטמות שרידיות

בדרך כלל מתבלטת אצל הבוקר הישראלי התכונה לסגל מהרה שיטות חדשות בשטחי עבודתו השונים: תוך פחות מ-20 שנה עבר כמעט כל המשק מחליבת-ידים לחליבה מיכאנית; תוך כ-10 שנים עברו כל המשקים הקיבוציים וחלק ניכר של המשק המושבי משיכון הפרות ברפתים סגורים לאחזקה חופשית; תוך שנים מעטות עברו רבים מהגמעת היונקים בחלב להגמעתם בתחליפי-חלב; קרניים — למדנו לגרדוע או למנוע צמיחתן, ברוב המשקים; ויש דוגמאות רבות נוספות.

מפליא הדבר וקשה להבין למה אין בעלי העדרים בארץ מתרגלים להסרת הפטמות השרידיות-המיותרות אצל עגלותיהם. רבות נכתב על נושא זה ורבות דובר בו (ראה „משק הבקר והחלב“, מס' 71 ומס' 82). הפטמות השרידיות הן מקור פוטנציאלי לדלקות-עטין; הן מהוות מיטרד בעת רחיצת העטין לפני החליבה, ואף מפריעות לעתים קרובות לחליבה עצמה. נוסף לכך — הן מכערות את העטין. אגב: דבר אחרון זה בולט במיוחד כשאנו אוספים מבכירות ליצוא בתחנת ההסגר, כשעוברים לאורך שורות של מבכירות קשורות זו ליד זו.

כפי שכבר הסברתי, פעולת הרחקת הפטמות השרידיות היא פשוטה למדי. בחו"ל יש שמבצעים זאת בגיל רך מאוד (שבוע-שבועיים) ואילו אחרים — דוחים את הביצוע עד לגיל של 3 ואף 6 חודשים. כל הציוד הדרוש „לניתוח“ זה הוא: מספריים חדות ומעט יד לחיטוי; אחרי הניתוח יש להחזיק את העגלה בסביבה נקיה עד שהפצע מגליד. וכך נעשה „הניתוח“: גוזזים את השיער מסביב לפטמה השרידית; רוחצים היטב את „העטין“ כולו; מורחים את העור מסביב לפטמה ביוז; מקצצים במספריים חדות ומחוטאות את הפטמה ומחטאים את הפצע ביוז. כאמור — יש להחזיק את העגלה בסביבה נקיה!

ברזימים דולפים

גם במכוני חליבה ובביתני חליבה כדאי

אולם, יש שוכחים שמיתקן טוב וחומר חיטוי טוב אינם מביאים שום תועלת אלא אם דואגים לאחזקה נכיה של ציוד החליבה. בעת ביקורי במשק זה מצאתי שבתוך הבטנות הצטבר ליכ" לוך במידה רצינית ביותר. בקצה התחתון של בטנות, שביום ביקורי הוציאו מהמכונות אחרי שימוש של שבועיים, הצטבר רובד ליכלוך צהב-הב דביק בעובי שלמעלה מ-1 מ"מ. אין שום חומר שיוכל לחטא בטנות כאלה, והרפתנים משלים את עצמם, בהניחם שהם מחטאים את המכונה.

אינני בטוח מהו הגורם המיוחד להצטברות כה גדולה של זיהום בבטנות במקרה זה. עד כה לא היה מקובל במשק זה להשתמש במברשת לניקוי הבטנות אחרי כל חליבה, והרי הברשה אחרי כל חליבה במברשת מתאימה עשויה למנוע הצטברות ליכלוך. אך אינני מאמין שרק אי-השימוש במברשת גרם למצב כה חמור בבטנות. לפי התרשמותי בעת ביקורי, שטיפת מערכות החליבה במים לפני השימוש בחומר מחטא אינה די יסודית. לשם הרחקת רובם של שיירי החלב מהמערכת דרושה שטיפה עליונה במשך כ-6 שניות; ואילו במשק זה ראיתי שהשטיפה נסתית-מה תוך שניה אחת או שתיים. כשמפעילים את הומר החיטוי על מערכת חליבה שבדפנותיה דבוק חלב, מתהווה כעין דייסה הנצמדת חזק לדפנות. ביחוד לגומי, או לאבזרים פלאסטיים. כגורם נוסף להתהוות "הדייסה" עשויה לשמש העובדה של חליבה מיידית (ללא רווח-זמן) אחרי החיטוי, כלומר — מגע החלב במערכת חליבה שלדפנותיה דבוקה תמיסת החיטוי. בנוסף לחיטוי המערכות, מרססים את עטיני הפרות באותו תכשיר המכיל יודופור (ברוח הזמן שבין רחיצת העטין להרכבת הגביעים על הפטמות), ושוב — אחרי החליבה. ייתכן שגם ריסוס העטין והפטמות לפני הרכבת הגביעים גורם לכך שעם התחלת החליבה, כשחלב "מת-ערב" עם שיירי חומר החיטוי, מצטברת שיכבת ליכלוך בבטנות. בכל אופן, יש לבדוק סיבות זיהום אלה — בין שהן תוצאה מהשימוש בחומר מחטא מסויים ובין שהן תוצאה מאופן השימוש במיתקן החיטוי "העליון".

מלבד "ההקלות" בשיטה, נתגלה באותו משק גורם נוסף, אשר מקשה על ניקוי תקין של מכונת החליבה. במשק זה נהוג להחזיק את הפרות אחרי ההמלטה במקום נפרד במשך יומיים, ורק אחרי יומיים אלה הן מועברות לחלי-בה במכון החליבה ומתייחסים לחלב שלהן כל-כל חלב אחר, כלומר — אין שוטפים את מערכת החליבה אחרי חליבת פרה כזו. אין ספק שחלב הפרה שהמליטה לפני יומיים, אינו בדרך כלל, חלב "רגיל", אלא יש בו עדיין כל התכונות של קולוסטרומ, אם כי ייתכן שוני רב בהרכב חלב זה מפרה לפרה.

"תנובה" קובעת שאין לשלוח חלב שנחלב מפרה במשך 4 הימים הראשונים שאחר ההמלטה. אשר לניקוי מכונת חליבה — יש לשטוף אחרי חליבת "קולוסטרומ" את מערכת החליבה במים. עד שמי-השטיפה נראים צלולים; אם אין מקפידים על כך — נדבק הקולוסטרומ במדורי רים הפנימיים של המערכת, ושום שטיפה רגילה בחומרי ניקוי מקובלים לא תביא עימה תוצאות טובות. לכן — יש להניח שחליבת הפרות, החל מיומיים אחרי ההמלטה, ללא שטיפה מיוחדת ומיידית של מערכות החליבה, מהווה אף היא גורם להצטברות הליכלוך בתוך מכונת החליבה במשק זה.

חיטוי "עליון" של מערכות החליבה

אחד המשקים בעמק-הירדן התקין לאחרונה מיתקן חיטוי "עליון" למערכות החליבה (צינור רות החלב הפלאסטיים, או צינורות גומי, הקומצים והגביעים), במקביל למערכת השטיפה העליונה במים, המקובלת כיום ברוב מכוני החליבה. כהימרחיטוי משתמש המשק הנ"ל באחד התכשירים המכילים יודופור, שהופיעו לאחרונה בשוק. הרפתנים במשק זה מתגאים מאיד במיתקן יפה זה, אשר בעזרתו הם מקווים לחטא כהוגן את מערכות החליבה בין פרה לפרה, ובכך למנוע הדבקות חדשות בעטינים. היודופור, המהווה רכיב (ingredient) עיקרי בתכשיר החיטוי הנ"ל, נחשב כיום בארצות רבות כחומר יעיל וטוב לחיטוי מערכות חליבה, פני העטינים והפטמות.

החליבה במשק המושבי

וזאת — כשהעבודה קלה יותר וקיימת אז האפר שרות להשגית טוב יותר על הפרה בשעת החליבה. בעבודה סדירה אפשר בנקל לחלוב ביחידה אחת מיטלטלת מטיפוס היידרופאלו כ"12 פרות לשעה, ואף יותר מזה.

זחירות מרבישת חלפים!

במחלבת "תנובה" ברחובות נתקבל באחד הימים חלב בעל ריח רע וחריף ממשק מסויים. כשגם למחרת היום נתקבל חלב כזה מאותו משק. ביקר בו המפקח מטעם המחלבה כדי לברר את הגורם להשחתת החלב. התברר מיד שהריח נגרם ע"י צינורות חלב פלאסטיים חדשים (בין הקומצים לבין הצנצנות). אשר נרכשו והוכנסו לעבודה זה עתה. מצינורות אלה נדף ריח חריף. הנקלט בחלב ומשתמר בו לזמן ממושך. עם החלפת צינורות החלב החדשים באלה שהיו בשימוש קודם לכן, נעלם מיד אותו ריח חריף. התברר עוד שצינורות החלב הפלאסטיים החדשים לא היו אורגינאליים, אלא נרכשו באחת החנויות שמוכרת בדרך-כלל צינורות גומי ופלאסטיק, שאינם מיועדים לשימוש למיצרכי מזון כלל ועיקר, ולחלב ודאי-ודאי שלא התיימרו; משום כך נגרם הנזק. מרכז הקניות של אותו משק העדיף צינור זה על פני האורגינאלי כחמת מחירו הנמוך יותר.

ברצוני להזהיר שוב ושוב את המשקים — לא להיות להוטים לזכות ב"מציאות", ולא לרכוש חלקים וחלפים שאינם מיוצרים לתכלית שלמענה הם נרכשים.

חי הכרז

ה.מ.ב.

במשקים רבים, בהם נחלבות למעשה כ"8 עד 12 פרות, משתמש בעל המשק במכונת חליבה בעלת שתי יחידות חליבה מיטלטלות. אמנם, בתחילה נרכשה ברוב המקרים המכונה עם יחידת חליבה מיטלטלת אחת, אך במשך הזמן גדל העדר ונוספה יחידת חליבה שנייה. במקרים רבים אנו עדים לתופעה שמשאבת הוואקום הקיימת באותו משק, אך בקושי מספקת את רמת הוואקום הדרוש להפעלתן התקינה של 2 יחידות. כתוצאה מכך אנו נתקלים ב"צרת" אי-היציבות של רמת הוואקום בשעת החליבה, הגורמת לא רק לגירויים מיותרים בעטינים, אלא גם להאטת החליבה. לא פעם נוכחנו שחליבת 12 פרות בתנאים כאלה נמשכת שעה שלמה.

בכמה משקים מהסוג הנ"ל היה צורך בחידוש היחידות בגלל בלאי במפעמים, קמצים וכו', ועם הופעת ציוד ההידרופאלו בשוק, היה טעם בהתקנת ציוד חדיש זה באותם המשקים. אך ציוד ההידרופאלו, שחולב אמנם יותר מהר מהדגמים הקודמים, זקוק להספקת וואקום בכמות גדולה יותר. הפעלת 2 יחידות ההידרופאלו מיטלטלות היתה מחייבת אותם המשקים להחליף גם את משאבת הוואקום; הוצע לכמה משקים לנסות את חליבת כל הפרות ביחידת היידרו-פאלו מיטלטלת אחת בלבד, ולא בשתיים, כי אז מספקת המשאבה את הוואקום הדרוש יפה. והינה מתברר שאחרי המעבר להידרופאלו מספיקים לחלוב את כל הפרות ביחידה אחת באותו פרק זמן בערך, שדרוש היה קודם לכן בחליבה בשתי היחידות!

ברכה נאמנה —

לגיזל וישראל פלביץ

להולדת הנכד

התאחדות מגדלי בקר